

Kırsal Bir Bölgede Yaşayan Yaşlılarda Yalnızlık ve Yaşlılığı Algılama Düzeyleri

The Aging Perceptions and Loneliness of the Elderly Living in a Rural Area

Ceren VARER AKPINAR^{1 D,E,F,G}, Safiye ÖZVURMAZ^{2 A,B,F,G}, Ayla AYKAÇ

KOÇAK^{2 B,C,E}, Fatma KURT^{2 B,C,E}, Nazife KOÇ^{3 B,C,E}

¹Giresun Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Giresun, Türkiye

²Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye

³İstanbul Rumeli Üniversitesi Evde Hasta Bakımı Programı, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Amaç: Yaşlanma sürecinin beraberinde getirdiği önemli sorunlardan olan yalnızlık ve bireyin yaşlılığı nasıl algıladığının belirlenmesi yaşlılık döneminde olan bireylerin yaşam kalitelerinin arttırmada önemli olacaktır. Bu çalışmanın amacı kırsal bölgede yaşayan yaşlıların yaşlılığı algılama ve yalnızlık düzeylerini incelemektir.

Yöntem: Kesitsel tipteki bu araştırma, Aydın ili merkezine bağlı kırsal bir bölgede aile sağlığı merkezine kayıtlı 65 yaş üzeri 335 yaşlı bireyde, Nisan 2021-2022 tarihleri arasında yürütülmüştür. Veriler yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Veri toplam aracı; Yaşlılığı Algılama Kısa Anket Formu (B-APQ), Yaşlılar için Yalnızlık Ölçeği (YİYO) ve araştırmacılar tarafından hazırlanan sosyo demografik özellikleri sorgulayan anket formundan oluşmaktadır.

Bulgular: Çalışmaya katılan 335 yaşlı bireyin ortalaması 71.70±5.60'dır. Çalışmada B-APQ toplam puanı ile YİYO ve sosyal yalnızlık alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 70-79 yaş grubunda diğer yaş gruplarına göre, kadınlarda erkeklere göre, geniş ailede yaşayanlarda çekirdek ailede yaşayanlara göre, yalnızlık hissedenden yaşlılarda hissetmeyenlere göre yaşlılığı algılama daha olumludur (p<0.05).

Sonuç: Yaşlıların yalnızlığını önlemeye yönelik yapılacak müdahaleler, yaşlılık sürecinin olumlu algılanmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Algı, Yalnızlık, Yaşlı.

ABSTRACT

Objective: Loneliness, which is one of the important problems brought by the aging process, and determining how the individual perceives old age will be important in increasing the quality of life of individuals in old age. The purpose of this study is to investigate perceived level of old age and loneliness in older adults living in a rural area.

Methods: This cross-sectional study was conducted in 335 elderly people over the age of 65 who were registered with a family clinic in a rural area in Aydın, Turkey between the dates April 2021-2022. Data was collected with face to face interviews. Data collection tools were Brief Aging Perception Questionnaire (B-APQ), Loneliness Scale in Older Adults (YİYO) and the questionnaire form developed by the researchers to find out about sociodemographic characteristics.

Results: The mean age of 335 older adults included in the study was 71.70±5.60. The study found a negative significant relationship between the total score in B-APQ and YİYO and social loneliness sub-dimension. Perception of old age is more positive in the age group of 70-79 compared to other age groups; in women than men, in those who live with their extended families than those living with their nuclear family and in older people who feel loneliness than those who don't (p<0.05).

Conclusion: Actions taken to prevent loneliness in older adults will contribute to a positive perception of old age.

Key words: Senil, Perception, Elderly, Loneliness.

Sorumlu Yazar: Ceren VARER AKPINAR

Giresun Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Giresun, Türkiye.
varerceren@gmail.com

Geliş Tarihi: 07.07.2022 – Kabul Tarihi: 11.11.2022

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

1. GİRİŞ

Günümüzde doğumdan beklenen yaşam süresi teknoloji ve sağlık hizmetlerine ulaşımın artmasıyla birlikte artış göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre Dünya'da 60 yaş ve üzerindeki insan sayısının 2019 yılında bir milyar olduğu, 2030'da 1.4 milyara, 2050'de 2.1 milyara yükseleceği belirtilmektedir. Bu artışın özellikle gelişmekte olan ülkelerde önümüzdeki yıllarda daha da hız kazanacağı tahmin edilmektedir (1). Türkiye'de yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı 1935 yılına göre 2.3 kat artarak 2019 yılında %9.1 olarak bildirilmektedir. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2023 yılında %10.2, 2030 yılında %12.9, 2060 yılında %22.6 olacağı öngörülmektedir (2).

Erikson'un psikososyal gelişim kuramında yaşlılık dönemi, benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluğun yaşandığı sekizinci ve son evre olarak ifade edilmektedir (3). Yaşlı nüfusun artması, yaşam süresinin uzaması ve sosyo-demografik yapıdaki değişiklikler yaşlı bireylerin yaşam alanlarını, yalnızlık ve yaşam kalitelerini etkilemektedir (4). Yalnızlık, olumsuz bir duygusal duruma yol açan, sosyal desteğin düşük memnuniyeti olarak tanımlanabilmektedir. Yalnızlık, bireyin yaşam döngüsünün hemen her aşamasında karşılaşılabileceği bir durum olsa da en fazla yaşlılık döneminde hissedilen bir duygu olarak belirtilmektedir (5). Üretici konumdan tüketici konuma geçen, önceki rollerini yerine getiremeyen yaşlı bireylerde yaşanan birçok değişiklik ve kayıpların artması da yalnızlık duygusuna zemin hazırlamaktadır.

Yaşlılık algısı ise yaşlılığa ilişkin tutum, düşünce ve değerleri ifade etmektedir. Yaşlılık algısı ve deneyimleri yaşlının fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik iyi olma halini etkilemektedir (6). Yaşlı bireylerin yaşlılığa bakış açıları, yaşlılığı nasıl algıladıkları sağlıklı yaşlanma açısından belirleyici unsurlardandır. Yaşlılık algısının negatif ya da pozitif olmasının getirmiş olduğu sonuçlar vardır. Olumsuz yaşlılık algısının günlük yaşam aktivitelerini yerine getirmede risk oluşturduğu düşünülmektedir (7).

Yaşlanma sürecinin beraberinde getirdiği önemli sorunlardan olan yalnızlık ve bireyin yaşlılığı nasıl algıladığının belirlenmesi yaşlılık döneminde olan bireylerin yaşam kalitelerinin arttırmada önemli olacaktır (8). Yaşlılarda yalnızlık ve yaşlılık algısına yönelik yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu yaşlı bakım yurtlarında ve huzurevlerinde yaşayan yaşlılar üzerinde yürütülmüş, toplumu temsil eden nitelikte alan çalışmaları sınırlı düzeyde kalmıştır (9-11). Huzurevinde yaşayan yaşlılarda yapılan bir çalışmada yalnızlık algısının yüksek olduğu, yalnızlık ile yaşam kalitesi arasında ters yönlü bir ilişki olduğu gösterilmiştir (9). Huzurevi ve yaşlı bakım yurtlarında gerçekleştirilen başka bir çalışmada ise yaşlılık algısının psikososyal yönden en yüksek düzeyde olduğu, eğitim düzeyi ve huzurevinde kalma isteği ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (11). Yaşlılık algısını değerlendiren niteliksel bir çalışmada yaşlılığın yalnızlıkla ilişkili olduğu belirtilmektedir (7). Ancak ülkemizde yapılan çalışmalarda, yalnızlık ve yaşlanma algısı arasındaki ilişkiyi niceliksel olarak inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Yaşlılık algısı ve yalnızlığa ilişkin farklı sosyo-ekonomik yaşlı gruplarında toplum temelli çalışmalar yalnızlık ve yaşlılık algısına yönelik daha objektif sonuçlar ortaya çıkaracak ve ileriye yönelik sosyal politikaların oluşturulmasına katkıda bulunacaktır.

Bu çalışmanın amacı kırsal bölgede yaşayan yaşlıların yaşlılığı algılama ve yalnızlık düzeylerini incelemektir.

Araştırma soruları:

Kırsal bölgede yaşayan yaşlıların yaşlılığı algılama ve yalnızlık düzeyleri nasıldır?

Kırsal bölgede yaşayan yaşlıların yaşlılığı algılama düzeyleri ile ilişkili faktörler nelerdir?

Kırsal bölgede yaşayan yaşlıların yaşlılığı algılama ve yalnızlık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Kesitsel tipteki bu araştırma Aydın ili kırsalındaki bir Aile Sağlığı Merkezine (ASM) kayıtlı 65 yaş üzeri yaşlı bireylerde (N=431), Nisan 2021-2022 tarihleri arasında yürütülmüştür. Örnek seçimi yapılmayıp çalışmaya katılmayı kabul eden 65 yaş üstü tüm kişiler çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın yanıt oranı %78 (335 kişi)'dir. Çalışmanın post-hoc gücü (etki büyüklüğü 0,40) %86,7 hesaplanmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni yaşlılığı algılama düzeyidir. Bağımsız değişkenler ise yalnızlık düzeyi ve yaşlıların kişisel özellikleridir.

Araştırmanın verileri ASM'ye başvuran yaşlı bireylerle yüz yüze görüşme yöntemi ile bir araştırmacı tarafından toplanmıştır. Veri toplama sürecinde ASM'ye kayıtlı yaşlılar en az bir kez ASM'ye başvurmuştur. Anketin cevaplanması yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Veri toplama aracı; Yaşlılığı Algılama Kısa Anket Formu, Yaşlılar için Yalnızlık Ölçeği ve araştırmacılar tarafından hazırlanan sosyo-demografik özellikleri sorgulayan anket formu olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır.

Yaşlılığı Algılama Kısa Anket Formu (B-APQ): 2007 yılında Barker ve arkadaşları (12) tarafından geliştirilen, 65 yaş ve üzeri bireylerin yaşlılık algısını değerlendiren 'Yaşlılığı Algılama Anketi', 2014 yılında Sexton ve arkadaşları tarafından 'Yaşlılığı Algılama Anketi Kısa Formu' şekline kısaltılmıştır (13).

B-APQ, zaman süreci, pozitif sonuçlar, emosyonel ifadeler, pozitif kontrol, negatif sonuçlar ve kontrol olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. 17 sorudan oluşan ölçek beşli likert tipte olup kesinlikle katılmıyorum 1, katılmıyorum 2, kararsızım 3, katılıyorum 4 ve kesinlikle katılıyorum 5 şeklinde puanlanarak değerlendirilmektedir. Negatif ifadeler içeren 5. alt boyut maddeleri ters puanlanmaktadır. Anketten alınabilecek minimum puan 17 maksimum puan 85 olup, puanın yüksek olması yaşlılığın olumlu algılanması anlamına gelmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 2019 yılında Özkaptan ve ark. tarafından yapılmıştır (14). Cronbach alfa değeri alt boyutlar için Zaman süreci (yaşlanmayla ilgili sürekli farkındalık) 0.94; pozitif sonuçlar 0.80; pozitif kontrol 0.92; negatif sonuçlar ve kontrol 0.77; emosyonel ifadeler 0.37; olarak hesaplanmış olup tüm ölçek için Cronbach alfa değeri ise 0.63'dür.

Yaşlılar için Yalnızlık Ölçeği (YİYÖ): Yalnızlık duygusunu ölçmek amacıyla 1985 yılında Gierveld ve ark. tarafından geliştirilen YİYÖ, 1999 yılında Tilburg ve ark. tarafından revize edilmiştir (15). Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Akgül ve ark. tarafından 2015 yılında yapılmıştır (16). Toplamda 11 maddesi olan üçlü likert tipi ölçek, duygusal yalnızlık ve sosyal yalnızlık olarak iki alt boyuttan oluşmaktadır. Olumlu yöndeki ifadeleri içeren sosyal yalnızlığı ölçen maddeler 0 evet, 1 olabilir, 2 hayır; olumsuz yöndeki ifadeleri içeren duygusal yalnızlığı ölçen maddeler tersi şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınacak en düşük puan 0, en yüksek puan 22'dir. Ölçekten alınan puan arttıkça yalnızlık düzeyi

artmaktadır. Ölçeğin kesme noktaları; “0- 4 puan” arasında olanlar yalnızlık hissetmiyor, “5-14 puan arasında” olanlar kabul edilebilir yalnızlık hissediyor, “15-18 puan” arasındakiler çok yalnızlık hissediyor ve “19-22 puan” çok yoğun yalnızlık hissediyor şeklindedir. Ölçek için Cronbach alfa değeri ise 0.85’dir.

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 24.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı analizde; numerik değişkenler ortalama ve standart sapma, kategorik değişkenler sayı ve yüzde üzerinden gösterilmiştir. Verilerin normal dağılım durumları Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testleriyle değerlendirilmiştir. Yaşlıların yalnızlık ve yaşlılığı algılama düzeyleri arasındaki korelasyon Pearson korelasyon katsayısı kullanılarak hesaplanmıştır. Yalnızlık ve yaşlılığı algılama düzeyleri ile kategorik olan bağımsız değişkenler normal dağılım durumlarına göre ikili gruplar için T testi, üçlü gruplar için Kruskal Wallis Analysis kullanılmıştır. Kruskal Wallis Analizi sonrası anlamlılığın hangi gruptan kaynaklandığına belirlemek için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Analizlerde $p < 0.05$ değeri anlamlı kabul edilmiştir. Post-hoc güç, G*Power 3.1.9.7 programı ile hesaplanmıştır.

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan (2021/249) onay alındıktan sonra Aydın Valiliğinden ve çalışmanın yapıldığı mahalle muhtarlığından yazılı izin alınmıştır. Ayrıca çalışma öncesi katılımcılara bilgilendirilmiş gönüllü onam formu dağıtılarak ve çalışmaya ilişkin gerekli açıklamalar yapılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler için mail yoluyla kullanım izinleri alınmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmaya katılan 335 kişinin yaş ortalaması 71.70 ± 5.60 (En az 65, en çok 88)’dir. Katılımcıların %51.3’ü 65-69 yaş aralığında, %58.5’i kadın, %75.8’i evli, %80.9’u ilköğretim ya da ortaokul mezunu, %93’ü çekirdek ailede yaşıyor, %88.7’sinin bir kronik hastalığı mevcuttur. Ayrıca yaşlıların %53.4’ü gelirinin giderine eşit olduğunu belirtmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Yaşlıların Sosyodemografik Özellikleri (N=335)

		N	%
Yaş	65-69	172	51.3
	70-79	121	36.1
	≥80	42	12.5
Cinsiyet	Kadın	196	58.5
	Erkek	139	41.5
Medeni durum	Evli	254	75.8
	Bekar	81	24.2
Eğitim düzeyi	Okuryazar değil	14	4.2
	İlkokul- Ortaokul	271	80.9
	Lise ve üzeri	50	14.9
Aile yapısı	Çekirdek aile	314	93.7
	Geniş aile	21	6.3
Kronik hastalık	Evet	297	88.7
	Hayır	38	11.3
Gelir algısı	Geliri fazla	32	9.6
	Gelir gidere eşit	179	53.4
	Gider fazla	124	37.0

Tablo 2’de katılımcıların yaşlılık algılarını ölçmek için kullanılan B-APQ ve yalnızlık düzeylerini ölçmek için kullanılan YİYÖ puanları gösterilmiştir. Araştırmaya katılanların B-APQ puan ortalaması 56.68 ± 5.08 , YİYÖ puan ortalaması 10.88 ± 6.11 ’dir (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Yaşlılığı Algılama ve Yalnızlık Düzeyleri

	Aralık (Min-Max)	Ortalama \pm SD
B-APQ (17-85)	35-68	56.68 \pm 5.08
Zaman süreci (3-15)	6-15	11.23 \pm 2.65
Pozitif Sonuçlar (3-15)	6-15	13.07 \pm 1.79
Emosyonel ifadeler (3-15)	4-15	9.97 \pm 2.89
Pozitif kontrol (3-15)	3-14	9.50 \pm 2.89
Negatif sonuçlar ve kontrol (5-25)	5-22	12.9 \pm 4.43
YİYÖ (0-22)	0-22	10.88 \pm 6.11
Duygusal Yalnızlık (0-12)	0-12	6.61 \pm 3.51
Sosyal Yalnızlık (0-10)	0-10	4.26 \pm 3.21

Çalışmada B-APQ toplam puanı ile YİYÖ ve sosyal yalnızlık alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Yalnızlık ile Yaşlılık Algısı Arasındaki İlişki

	B-APQ		
	YİYÖ	Duygusal Yalnızlık	Sosyal Yalnızlık
r*	-0.11	-0.05	-0.22
p	0.03	0.31	<0.001

*Spearman korelasyon katsayısı

Tablo 4 katılımcıların yalnızlık algısıyla ilişkili olabilecek faktörleri göstermektedir. 70-79 yaş grubunda diğer yaş gruplarına göre, kadınlarda erkeklere göre, geniş ailede yaşayanlarda çekirdek ailede yaşayanlara göre, yalnızlık hissedenden yaşlılarda hissetmeyenlere göre yaşlılığı algılama daha olumludur ($p < 0.05$).

Yaşlılık algısı için zaman süreci alt boyutuna bakıldığında; zaman sürecini olumlu algılama geniş ailede yaşayanlarda çekirdek ailede yaşayanlara göre, kronik hastalığı olmayanlarda olanlara göre, yalnızlık hissi olmayanlarda olanlara göre daha fazladır ($p < 0.05$). Pozitif sonuçlar ve pozitif kontrol alt boyutuna bakıldığında; 70-79 yaşta diğer yaş gruplarına göre, kadınlarda erkeklere göre, geliri giderinden yüksek belirtenlerde diğer gruplara göre, yalnızlık hissi olmayanlarda olanlara göre daha fazladır ($p < 0.05$). Emosyonel ifadeler alt boyutuna bakıldığında kadınlarda erkeklere göre, geniş ailede yaşayanlarda çekirdek ailede yaşayanlara göre, kronik hastalığı olmayanlarda olanlara göre, yalnızlık hissi olmayanlarda olanlara göre daha fazladır ($p < 0.05$). Negatif sonuçlar ve kontrol alt boyutunda ise; kadınlarda erkeklere göre, lise ve üzeri eğitim görenlerde diğer eğitim gruplarına göre, geniş ailede yaşayanlarda çekirdek ailede yaşayanlara göre, kronik hastalığı olmayanlarda olanlara göre, geliri giderinden yüksek belirtenlerde diğer gruplara göre, yalnızlık hissi olmayanlarda olanlara göre daha fazladır ($p < 0.05$).

Tablo 4. Katılımcıların Yaşlılık Algısıyla İlişkili Olabilecek Özellikleri

	B-APQ	Zaman süreci	Pozitif sonuçlar	Emosyonel ifadeler	Pozitif kontrol	Negatif sonuçlar ve kontrol
Yaş						
65-69	55.2±4.8	11.9±2.6	12.6±1.6	10.5±2.6	9.5±2.5	12.9±4.0
70-79	58.5±5.0	11.3±2.6	13.5±1.8	10.6±2.9	10.6±3.3	12.7±4.8
≥80	57.2±4.1	11.4±2.3	12.8±1.4	10.5±3.5	8.6±2.8	13.1±4.7
<i>p</i>	<0.001	<i>0.3</i>	<0.001	<i>0.4</i>	0.004	<i>0.50</i>
Cinsiyet						
Kadın	56.9±4.8	11.2±2.6	13.3±1.7	10.2±3.2	9.7±2.7	13.7±3.8
Erkek	54.3±5.3	11.2±2.6	12.6±1.8	9.5±2.2	9.1±3.0	12.2±4.0
<i>p</i>	0.03	<i>0.84</i>	<0.001	0.02	0.04	0.003
Medeni durum						
Evli	56.6±5.3	11.1±2.6	13.0±1.7	9.8±2.8	9.5±2.9	13.0±4.6
Bekar	56.7±3.9	11.5±2.5	13.0±1.8	10.3±2.9	9.3±2.7	12.4±3.5
<i>p</i>	<i>0.88</i>	<i>0.19</i>	<i>0.81</i>	<i>0.22</i>	<i>0.70</i>	<i>0.21</i>
Eğitim düzeyi						
Okuryazar değil	55.1±3.4	11.6±2.1	13.5±1.4	9.8±2.2	8.5±1.4	9.8±4.2
İlkokul- Ortaokul	56.4± 4.9	11.2±2.7	13.0±1.7	10.1±2.9	9.4±2.8	12.5±4.1
Lise ve üzeri	58.6±5.5	11.8±1.5	13.2±2.1	10.2±3.6	9.8±3.4	15.9±4.6
<i>p</i>	<i>0.08</i>	<i>0.2</i>	<i>0.17</i>	<i>0.06</i>	<i>0.11</i>	<0.001
Aile yapısı						
Çekirdek aile	56.5±5.0	11.0±2.6	12.4±1.8	8.0±1.3	9.4±2.9	12.7±4.4
Geniş aile	58.9±4.5	13.2±1.4	13.1±1.7	10.1±2.9	10.5±2.7	14.6±3.5
<i>p</i>	0.03	<0.001	<i>0.08</i>	<0.001	<i>0.09</i>	0.06
Kronik hastalık						
Evet	56.7±5.3	9.7±2.5	13.0±1.7	7.1±1.5	10.3±2.9	12.5±4.4
Hayır	56.3±2.8	11.4±2.6	13.2±1.9	10.3±2.8	10.3±1.9	15.8±3.3
<i>p</i>	<i>0.54</i>	<0.001	<i>0.5</i>	<0.001	<i>0.07</i>	<0.001
Gelir algısı						
Geliri fazla	59.0±7.0	11.4±2.6	14.7±0.6	10.2±3.1	9.8±2.4	15.6±5.7
Gelir gidere eşit	55.9± 5.3	11.1±2.6	13.0±1.6	10.0±2.7	9.3±4.8	12.6±4.4
Gider fazla	57.1±3.7	10.8±2.7	12.8±1.8	8.4±2.0	9.2±2.7	12.5±3.7
<i>p</i>	<i>0.09</i>	<i>0.18</i>	<0.001	0.004	0.04	0.01
Yalnızlık						
Yok	57.7±5.6	11.8±1.9	14.1±1.9	10.7±2.3	10.9±2.5	15.0±4.1
Kabul edilebilir	56.5± 6.0	11.6±2.7	13.0±2.0	9.9±3.0	9.2±3.1	12.6±4.5
Var	56.1±2.9	9.6±2.7	13.0±1.4	8.8±3.0	8.8±2.3	11.6±3.9
<i>p</i>	0.007	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001	<0.001

4. TARTIŞMA

Bu çalışma kırsal alanda yaşayan yaşlıların yalnızlık ve yaşlılık algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmamızda yaşlılıkla ilgili algının yalnızlık ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Yaşlılık algısı yaşlı bireyin düşünce, tutum ve değerlerini kapsayan dinamik bir süreçtir. Yaşlanma sürecinde sosyal, bilişsel ve fiziksel değişimler yaşanabilir ve bu değişimler bireyden bireye farklılıklar gösterebilir. Bu değişikliklerin farklılıklar göstermesi yaşlılığa karşı bakışını değiştirmekte ve bu durumda yaşlanma sürecini ve yaşlanma algısını etkilemektedir (17,18). Çalışmamızda kendini yalnız hissetmeyen yaşlıların yaşlılığı olumlu algılama düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca yaşlıların yalnızlığı orta düzeyde bulunmuştur. Literatürde yaşlıların önemli bir bölümünün kendilerini yalnız hissettikleri bildirilmektedir (19-21). Yaşlı bireylerde yalnızlık ve yaşlılık algısını beraber değerlendiren çalışmalar son derece

sınırlıdır. Yaşlı bireylerin yaşlılık algısını değerlendiren bir niteliksel çalışmada bireylerin yalnızlığın yaşlılığın doğal bir sonucu olduğunu ve yaşlı olduklarından dolayı yalnız kaldıklarını kabullendiklerini belirtmişlerdir (7). Yalnız kalan yaşlılar güven duygularını kaybedebilmekte ve yaşamı anlamsız bularak topluma karşı yabancılaşabilmekte, mağdur olabilmekte, mutsuzluklar ve duygusal sorunlar yaşamaktadırlar. Bu nedenle yalnızlık, yaşlılıkla ilgili süreci olumsuz algılamaya neden olabilir.

Ayrıca 65 yaş üstü yaşlılarda gerçekleştirilen bu çalışmada 70-79 yaş gurubunun diğer yaş gruplarına göre yaşlılık algısı daha olumlu bulunmuştur. Yaşlı bireylerin yaşlılık algısı zamanla değişebilmektedir. Yaşlı bireylerde yapılan başka bir çalışmada yaşlılığı algılama düzeyinin ≥ 85 yaş grupta en az olduğu gösterilmiştir (22). Özyurt ve arkadaşlarının çalışmasında yaşın yaşlılığa bağlı tutumda etkili olduğu, ancak çalışmamızdan farklı olarak 65-69 yaş grubundaki genç yaşlı bireylerin yaşlılıkla ilgili algılarının diğer yaş gruplarına göre daha iyi olduğu bildirilmiştir (23). Çalışmamızda yaş gruplarındaki yaşlılığı algılama farkının pozitif düşünceler ve kontrol boyutundan kaynaklandığı görülmektedir. Orta yaşlı olarak adlandırılan 70-79 yaş dönemi yaşlılığı kabullenme, pozitif sonuçlar ve kontrolün geliştiği dönem olması yaşlılık algısının daha olumlu olmasını açıklayabilir.

Bu çalışmada kadınlarda erkeklere göre yaşlılık algısı daha olumlu bulunmuştur. Türkiye’de yapılmış çok merkezli bir çalışmada kadınların erkeklere göre yaşlılığı kabul etme algılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (24). Sosyal olarak aktif olmak yaşlılık algısını etkilediği gösterilmiştir (25). Kadınların yaşamlarında daha sosyal olmaları, kendilerini daha az yalnız hissetmeleri yaşlılığı erkeklere göre olumlu algılamalarını açıklayabilir. Eğitim durumlarına bakıldığında ise negatif sonuçlar ve kontrol alt boyutlarında lise ve üzeri eğitim görenlerin yaşlılığı algılama düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Geliri giderinden yüksek olarak belirtenlerde olumlu tutum daha yüksektir. Yapılan çalışmalarda geliri olanların yaşlılık tutumunun daha iyi olduğunu göstermiştir (26,27). Eğitim seviyesi ve gelir durumu yüksek grubun sosyal ortam ve faaliyetlere katılımı yüksek olabilir. Sosyal faaliyetler yaşlılığın negatif sonuçlarını olumlu yorumlaması ve kontrol mekanizması geliştirmede etkili olacaktır.

Genel olarak geniş ailede yaşayanların çekirdek ailede yaşayanlara göre yaşlılığı olumlu algılamaları daha yüksektir. Yalnızlıkla aradaki ilişkiyle bu sonuç uyumludur. Özellikle duygusal yalnızlığın geniş ailede yaşayanlarda daha düşük olması muhtemeldir.

Bu çalışmanın sonuçları, toplumsal değişme ve yaşlılık ekseninde yaşlı bireylerin yaşlılığı algılama süreçleri ve yalnızlık durumunu beraber değerlendirmesi bakımından önem taşımaktadır.

Ancak çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. ASM’ye kayıtlı bireyler üzerinde gerçekleştirildiğinden bölgede yaşayıp kaydı olmayan kişiler çalışmaya dahil edilememiştir. Ayrıca kesitsel araştırma olması gereğiyle neden sonuç ilişkisini göstermede yetersiz kalmaktadır. Çalışma sonuçları yorumlanırken bu sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonucunda olumsuz yaşlılık algısı yalnızlıkla ilişkili bulunmuştur. Yaşlıların yalnızlığını önlemeye yönelik yapılacak müdahaleler, yaşlılık sürecinin olumlu algılanmasına katkı sağlayacaktır. Kırsal bölgede yaşayan yaşlıların yalnızlık sorununun çözümüne yönelik sosyal çevrelerin psikososyal destek hizmetlerinin sağlanması önemli olacaktır.

Araştırmanın Etik Yönü

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (2021/249) onay alındıktan sonra Aydın Valiliğinden ve çalışmanın yapıldığı mahalle muhtarlığından yazılı izin alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization (WHO). Ageing. https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1 WHO. (Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2022).
2. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). İstatistiklerle yaşlılar, 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227>. (Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2022).
3. Tomaka, J., Thompson, S., & Palacios, R. (2006). The relation of social isolation, loneliness, and social support to disease outcomes among the elderly. *J Aging Health, 18*(3), 359-384.
4. Erol, S., Sezer, A., Şişman, F., & Öztürk, S. (2016). Yaşlılarda yalnızlık algısı ve yaşam doyumu. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 5*(3), 60-69.
5. Andrew, N., & Meeks, S. (2018). Full filled preferences, perceived control, life satisfaction, and loneliness in elderly long-term care residents. *Aging Ment Health, 22*(2), 183-189.
6. Sözen, F., Çolak, M. Y., & Ersoy, K. (2020). Yaşlılarda yaşam kalitesi ve yaşlılık algısı: Başkent Üniversitesi örneği. *Jour Turk Fam Phy, 11*(4), 191-199.
7. Tuna Uysal, M. (2020). Toplumsal değişme sürecinde yaşlı bireylerin yaşlılık algısı. *Turkish Studies Social, 15*(6), 3161-3177.
8. Mansfield, J. C., Hazan, H., Lerman, Y., & Şalom, V. (2016). Correlates and predictors of loneliness in older-adults: a review of quantitative results informed by qualitative insights. *International Psychogeriatrics, 28*(4), 557-576.
9. Korkmaz Hoşoğlu, T., & Ümmet, D. (2021). Huzurevinde bulunan yaşlıların yalnızlık algısı ve yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(1), 463-475.
10. Çevik, A., Adıbelli, E., & Kırağ, A. (2018). Huzurevinde ve evde kalan yaşlılarda yalnızlık ve algılanan sosyal destek ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 21*(1), 33-41.
11. Alaca, Ç., Şahin, M., & Beler, M. (2020). The relation of life quality and depression with perception of age in Fethiye nursing home. *THDD, 3*(1), 17-28.
12. Barker, M., O'Hanlon, A., & McGee, H. M. (2007). Cross-sectional validation of the aging perceptions questionnaire: a multi dimensional instrument for assessing self-perceptions of aging. *BMC Geriatr, 1*(9).
13. Sexton, E., King-Kallimanis, B. L., Morgan, K., & Mc Gee, H. (2014). Development of the brief ageing perceptions questionnaire (B-APQ): A confirmatory factor analysis approach to item reduction. *BMC Geriatr, 14*(44).
14. Özkaptan, B., Kapucu, S., & Akyar, İ. (2019). Yaşlılığı algılama anketi kısa formu (Brief aging perceptions questionnaire: B-APQ) Türkçe versiyonu: geçerlilik ve

- güvenirlilik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 6(3), 149-157.
15. Van Tilburg, T. G., & de Jong Gierveld, J. (1999). Cescuurbepaling van de enzaamheidsschaal (Cutting scores on the De Jong Gierveld Loneliness Scale). *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie*, 30,158-163.
 16. Akgül, H., & Yeşilyaprak, B. (2015). Yaşlılar için yalnızlık ölçeğinin Türk kültürüne uyarlaması: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 8(1), 34-45.
 17. Levy, B. R. (2003). Mind matters: cognitive and physical effects of aging self stereo types. *J. of Gerontology*, 58, 203-11.
 18. Westerhof, G. J., & Barrett, A. E. (2005). Age identity and subjective well-being: a comparison of the United States and Germany. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 60(3), 129-136.
 19. İçli, G. (2008). Yaşlılar ve yetişkin çocuklar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*,1(1), 29-38.
 20. Domènech-Abella, J., Lara, E., Rubio-Valera, M., Olaya, B., Moneta, M. V., Rico-Uribe, L. A., et al. (2017). Loneliness and depression in the elderly: the role of social network. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 52(4),381-390.
 21. Arslantaş, H., Adana, F., Ergin, F. A., Kayar, D., & Acar, G. (2015). Loneliness in elderly people, associated factors and its correlation with quality of life: a field study from western Turkey. *Iran J Public Health*, 44(1), 43-50.
 22. Çakmak, H. S., & Kaşlı, K. (2022). Bir ilçede yaşayan yaşlıların yaşlılık algılarının değerlendirilmesi. *Abant Tıp Dergisi*, 11(1),52-60.
 23. Özyurt, C. B., Tunç, B., & Hatipoğlu, S. (2012). Yaşlıların yaşlılıkla ilgili tutumları: Manisa'da bir kentsel ve kırsal bölge örneği. *Akademik Geriatri Dergisi*, 5(1).
 24. Aközer, M., Nugrat C., & Say Ş. (2011). Türkiye'de yaşlılık dönemine ilişkin beklentiler Araştırması. *Aile ve Toplum*, 12(7), 103-128.
 25. Choi, N. G., Di Nitto, D. M., & Kim, J. (2014). Discrepancy between chronological age and felt age: age group difference in objective and subjective health as correlates. *Journal of Aging and Health*, 26(3), 458-473.
 26. Baysan N. P. (2008). *Yaşlıların yaşlılık algısı ve sağlıkla ilgili yaşam kalitesini etkileyen faktörler* (Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, MANİSA.
 27. Davran, M. K., Sevinç, M. R., & Cançelik, M. (2020). Şanlıurfa ili köylerinde yaşlıların demografik ve sosyo-ekonomik durumları ile yoksulluk ve yaşlılık algıları. *Electronic Journal of Social Sciences*,19(73),1-17